

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Česká republika)
Středoevropský vzdělávací institut (Bratislava, Slovensko)
Národní institut pro ekonomický výzkum (Batumi, Gruzie)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazachstán)
Institut filozofie a sociologie Ázerbájdžánu Národní akademie věd
(Baku, Ázerbájdžán)
Institut vzdělávání Ázerbájdžánské republiky (Baku, Ázerbájdžán)
Batumi School of Navigation (Batumi, Gruzie)
Regionální akademie managementu (Kazachstán)
Veřejná vědecká organizace „Celokrajinské shromáždění lékařů ve veřejné správě“
(Kyjev, Ukrajina)
Nevládní organizace „Sdružení vědců Ukrajiny“ (Kyjev, Ukrajina)
Univerzita nových technologií (Kyjev, Ukrajina)

v rámci publikační skupiny Publishing Group „ Vědecká perspektiva “

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

Česká republika
2024

International Economic Institute s.r.o. (Czech Republic)
Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)
Institute of Philosophy and Sociology of Azerbaijan National Academy of Sciences
(Baku, Azerbaijan)
Institute of Education of the Republic of Azerbaijan (Baku, Azerbaijan)
Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public
Administration" (Kyiv, Ukraine)
Public Organization Organization "Association of Scientists of Ukraine" (Kyiv, Ukraine)
University of New Technologies (Kyiv, Ukraine)

within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

MODERN ASPECTS OF SCIENCE

44- th volume of the international collective monograph

Czech Republic
2024

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY
Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie



<https://doi.org/10.52058/44-2024>

UDC 001.32: 1/3] (477) (02)
C91

Vydavatel:

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
se sídlem V Lázních 688, Jesenice 252 42
IČO 03562671 Česká republika
Zveřejněno rozhodnutím akademické rady

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Zápis č. 124/2024 ze dne 7. červen 2024)



Monografie jsou indexovány v mezinárodním vyhledávači Google Scholar

Recenzenti:

- Karel Nedbálek** - doktor práv, profesor v oboru právo (Zlín, Česká republika)
Markéta Pavlova - ředitel, Mezinárodní Ekonomický Institut (Praha, České republika)
Iryna Zhukova - kandidátka na vědu ve veřejné správě, docentka (Kyjev, Ukrajina)
Yevhen Romanenko - doktor věd ve veřejné správě, profesor, ctěný právník Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Humeir Huseyn Akhmedov - doctor of pedagogical sciences, professor (Baku, Azerbaijan);
Oleksandr Datsiy - doktor ekonomie, profesor, čestný pracovník školství na Ukrajině (Kyjev, Ukrajina)
Jurij Kijkov - doktor informatiky, dr.h.c. v oblasti rozvoje vzdělávání (Teplice, Česká republika)
Vladimír Bačišin - docent ekonomie (Bratislava, Slovensko)
Peter Ošváth - docent práva (Bratislava, Slovensko)
Oleksandr Nepomnyashy - doktor věd ve veřejné správě, kandidát ekonomických věd, profesor, řádný člen Vysoké školy stavební Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)
Dina Dashevská - geolog, geochemik Praha, Česká republika (Jeruzalém, Izrael)

Tým autorů

C91 Moderní aspekty vědy: XLIV. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. str. 454

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie obsahuje publikace o: utváření a rozvoji teorie a historie veřejné správy; formování regionální správy a místní samosprávy; provádění ústavního a mezinárodního práva; finance, bankovníctví a pojišťovnictví; duševní rozvoj osobnosti; rysy lexikálních výrazových prostředků imperativní sémantiky atd.

Materiály jsou předkládány v autorském vydání. Autoři odpovídají za obsah a pravopis materiálů.

© Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024
© Publishing Group „Vědecká perspektiva“, 2024
© autoři článků, 2024



OBSAH

PŘEDMLUVA

ODDÍL 1. VEŘEJNÁ SPRÁVA

- §1.1 ВІЙСЬКОВА ПОЛІЦІЯ БУДЕ НАДІЛЕНА ШИРОКИМИ ПРАВАМИ (Романенко Є.О., Збройні Сили України, Літвін Л.Ю., НАДПСУ).....10*
- §1.2 В УКРАЇНІ ЗНИЖУЄТЬСЯ РІВЕНЬ СПОЖИВАННЯ ТА НЕЛЕГАЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ ТЮТЮНОВИМИ ВИРОБАМИ (Романенко Є.О., Збройні Сили України, Федосова В.Е.).....18*
- §1.3 РИНОК УКРАЇНИ НАПОВНЮЄТЬСЯ КОНТРАБАНДНИМИ ТА ФАЛЬСИФІКОВАНИМИ ТОВАРАМИ (Романенко Є.О., Збройні Сили України, Федосова В.Е.).....27*
- §1.4 ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ОБЛІКОВО-ЗВІТНИЙ ПРОЦЕС, ОПОДАТКУВАННЯ ТА СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ (Луцька Н.І., Університет Короля Данила, Цюцяк А.Л., Університет Короля Данила).....40*
- §1.5 ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЛОГІСТИКИ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ЛОГІСТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ (Перцович Т.О., Університет Короля Данила).....56*
- §1.6 УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ АДАПТИВНО-ОРІЄНТОВАНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА (Поліщук О.Б., Університет Короля Данила).....67*
- §1.7 ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ БІЗНЕСУ: ІНКЛЮЗИВНИЙ СПОЖИВАЧ (Попадинець І.Р., Університету Короля Данила, Гавадзин Н.О., Університет короля Данина, Гребенюк Н.В., Університету Короля Данила).....84*
- §1.8 РОЛЬ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ (Тимоць М.В., Університет Короля Данила, Івашків Т.С., Університет Короля Данила).....93*



ODDÍL 2. EKONOMIKA A ŘÍZENÍ PODNIKU

§2.1 ADAPTATION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN CONDITIONS OF UNCERTAINTY: ESSENCE AND MANAGEMENT MECHANISM (Pylypenko V., Sumy National Agrarian University, Pylypenko N., Sumy National Agrarian University, Pylypenko M., Sumy National Agrarian University).....103

§2.2 КРИТЕРІАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОСТІ ОКРЕМИХ СЕГМЕНТІВ МОРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ (Барінов Д.А., Національний університет Одеська морська академія, Кожин О.Д., Національний університет Одеська морська академія, Гурін П.В., ПП Альфа Навігейшн).....122

ODDÍL 3. TECHNICKÉ VĚDY

§3.1 МЕТОДИ ОЦІНКИ СТАНУ СКЛАДНИХ ДИНАМІЧНИХ ОБ'ЄКТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ БІОІНСПІРОВАНИХ АЛГОРИТМІВ (Кашкевич С.О., Національний авіаційний університет, Дмитрієва О.І., Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Єфименко О.В., Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Плехова Г.А., Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Шишацький А.В., Національний авіаційний університет).....138

ODDÍL 4. PENÍZE, FINANCE A ÚVĚR

§4.1 ДІЯЛЬНІСТЬ СЛУЖБИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ З ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, В СУЧАСНИХ УМОВАХ (Поляк-Свергун М.М., Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу ЗУНУ).....177

ODDÍL 5. PEDAGOGIKA, VÝCHOVA, FILOZOFIE, FILOLOGIE

§5.1 DISCOURSE ANALYSIS AS AN INTERDISCIPLINARY SCIENTIFIC PARADIGM FOR THE STUDY OF EDUCATIONAL COMMUNICATION. THE RENDERING OF EDUCATIONAL TEXTS (Obikhod I., Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Zakordonets N., Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Onishchuk I., Separate structural subdivision "Ternopil Professional College" of Ternopil Ivan Puluj National Technical University).....188

§5.2 ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР ЛЮДИНИ У ТВОРЧОМУ СПАДКУ МИСЛИТЕЛІВ ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ (Борисова Т.В., Український державний університет науки і технологій).....200



MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

- §5.3 ПОРІВНЯЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ АРХАЇЧНОЇ ЛЕКСИКИ РОМАНУ В. СКОТТА “ТАЛІСМАН” УКРАЇНСЬКОЮ ТА ПОЛЬСЬКОЮ МОВАМИ (Ласінська Т.А., Київський національний університет імені Тараса Шевченка).....225
- §5.4 ОГЛЯД СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА МЕТОДИК ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЗА ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СТАНДАРТАМИ (Литвинська Т.Ю., Київський інститут Національної гвардії України).....234
- §5.5 УПРАВЛІННЯ ВИХОВАННЯМ ОСОБИСТОСТІ ТА ЙОГО ПСИХО-ЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ (Марчак Т.А., Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам’янець-Подільський державний інститут»).....273
- §5.6 СТАНОВЛЕННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Пономаренко Т.О., Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Шинкар Т.Ю., Київський столичний університет імені Бориса Грінченка).....287
- §5.7 ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ЕТНОГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СТАНІВ СУСПІЛЬСТВА (Тименко В.П., Київський національний університет технологій та дизайну, Колеснікова А.Е Київський національний університет технологій та дизайну).....299

ODDÍL 6. MEZINÁRODNÍ EKONOMIE

- §6.1 РОЗВИТОК ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ У ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ З ФРАНЦІЄЮ (Марущак С.М., Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова).....317

ODDÍL 7. PRÁVNÍ VĚDY

- §7.1 ECONOMIC SECURITY: THE PARADIGM OF CRIMINAL LAW PROTECTION (Kantsir V. Lviv Polytechnic National University, Kantsir I., Lviv Polytechnic National University).....349
- §7.2 THE PECULIARITIES OF COMPENSATING FOR INCURRED DAMAGES TO BUSINESS ENTITIES (Nahorna O., Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs).....358
- §7.3 МЕДІАЦІЯ ТА АЛЬТЕРНАТИВНІ МЕТОДИ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У ЦИВІЛЬНОМУ І ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРАВІ (Юнацький М.О., Донецький державний університет внутрішніх справ).....370



ODDÍL 8. LÉKAŘSKÉ VĚDY

§8.1 БУДОВА, ФУНКЦІЯ ТА ГОРМОНАЛЬНА РЕГУЛЯЦІЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЧОЛОВІЧИХ СТАТЕВИХ ЗАЛОЗ (Мараховський І.О., ДУ «Інститут проблем ендокринної патології ім. В. Я. Данилевського НАМН України», Коренєва Є.М. ДУ «Інститут проблем ендокринної патології ім. В. Я. Данилевського НАМН України», Бондаренко В.О., ДУ «Інститут проблем ендокринної патології ім. В. Я. Данилевського НАМН України»).....380

ODDÍL 9. INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE

§9.1 МОЖЛИВИЙ ПІДХІД ТА ПОГЛЯДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРОЦЕСУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОБРОБКИ ТЕХНІКИ В УМОВАХ ХІМІЧНОГО, БІОЛОГІЧНОГО, РАДІОАКТИВНОГО ЗАРАЖЕННЯ (Поплавець С.І., Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Шамрай Н.М., Київський національний університет імені Тараса Шевченка).....403

ODDÍL 10. CESTOVNÍ RUCH

§10.1 ПРИРОДНІ КАТАКЛІЗМИ ЯК ФОРС-МАЖОРНІ ОБСТАВИНИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ (Байтеряков О.З., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Арсененко І.А., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Донець І.А., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Донченко Л.М., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Левада О.М., Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького).....414

ODDÍL 11. PSYCHOLOGIE

§11.1 ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНІК АРТТЕРАПІЇ З ПОДОЛАННЯ ПРОЯВІВ ПТСР У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ (Ендеберя І.В., ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»)....429

ODDÍL 12. NÁRODNÍ BEZPEČNOST

§12.1 РОЗШУК БЕЗВІСНО ЗНИКЛИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (Телійчук В.Г., Дніпровський державний університет внутрішніх справ).....442



§5.6 СТАНОВЛЕННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ТА ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ (Пономаренко Т.О., Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Шинкар Т.Ю., Київський столичний університет імені Бориса Грінченка)

Вступ. В умовах розвитку сучасної вітчизняної освіти дітей раннього та дошкільного віку, зорієнтованої на світові, європейські освітні стандарти, великого значення набуває така професійна якість вихователів як готовність до формування соціально-громадянської компетентності в дітей раннього й дошкільного віку в умовах закладів дошкільної освіти. Актуалізація означеної готовності зумовлює можливість розробки й упровадження психолого-педагогічного супроводу формування соціально позитивних знань, умінь, навичок, як основи соціально схвалюваної діяльності, мотивації до здійснення такої діяльності, емоційно-ціннісного ставлення до природного, предметного, соціального довкілля, що створює основу соціально-громадянської компетентності дітей.

Водночас за спостереженнями та аналізом освітньої практики в закладах дошкільної освіти констатується дефіцит досліджуваної готовності. Отже вивчення особливостей становлення готовності майбутніх вихователів до формування соціально-громадянської компетентності дітей раннього та дошкільного віку визначено метою нашого дослідження.

При цьому в межах нашого дослідження визначено необхідність формування лише основ соціально-громадянської компетентності в дітей раннього віку, бо особливості фізичного, психологічного, емоційного розвитку дітей означеного віку дозволяють здійснювати психолого-педагогічний супровід формування лише основ, початків досліджуваної компетентності.

Теоретико-методичними засадами дослідження є результати вивчення особливостей підготовки майбутніх вихователів у сфері освіти дітей



раннього й дошкільного віку (Л. Артемова, Г. Беленька, О. Богініч, А. Богущ, Н. Гавриш, Т. Поніманська), формування професійної компетентності педагогів за освітніми рівнями, відповідно до стандартів вищої освіти в Україні (Л. Артемова, А. Богущ, Г. Беленької, О. Богініч). Особливості професійної підготовки студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта в умовах університетського навчання вивчались в дослідженнях Г. Беленької, К. Крутій, Н. Лисенко, Л. Машкіної, І. Улюкаєвої. Різні проблеми морального виховання дітей раннього й дошкільного віку, результатом якого є сформованість їх соціально-громадянської компетентності, представлено в наукових роботах Л. Артемової, З. Борисової, Н. Горопахи, Л. Крайнової, В. Павленчик, Т. Пономаренко, Т. Поніманської, Т. Фасолько.

Таким чином, результати аналізу теоретико-методичних основ дослідження зумовлюють наявність наукового підґрунтя для вирішення досліджуваної проблеми.

Виклад основного матеріалу. На основі результатів аналізу теоретико-методичних засад дослідження, результатів констатувального етапу експерименту було розроблено робочу програму навчальної дисципліни «Дитина в соціумі» для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта першого (бакалаврського) освітнього рівня вищої освіти.

Метою навчальної дисципліни визначено становлення фахової компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти з соціалізації дітей раннього й дошкільного віку, формування первинних основ соціально-громадянської компетентності в дітей раннього віку та соціально-громадянської компетентності в цілому в дітей дошкільного віку в умовах швидких соціально-політичних змін, турбулентності, невизначеності, воєнного стану української держави.



MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

Основними завданнями навчальної дисципліни сформульовано такі: розвиток стійкого інтересу до навчальної дисципліни, усвідомлення актуальності соціалізації дітей раннього й дошкільного віку, становлення їх соціально-громадянської компетентності в умовах воєнного стану української держави; оволодіння майбутніми вихователями закладів дошкільної освіти теоретико-методичними основами соціалізації дітей раннього й дошкільного віку, формування їх соціально-громадянської компетентності; набування студентами практичного досвіду професійної діяльності з ефективною соціалізації дітей раннього й дошкільного віку, успішного формування їх соціально-громадянської компетентності на засадах особистісно орієнтованої, комфортної взаємодії дорослого з дитиною.

Робоча програма навчальної дисципліни має три змістові модулі, в межах яких було визначено теми навчальних занять. Так, до першого змістового модулю «Діти раннього й дошкільного віку в сучасній світовій спільноті» увійшли теми «Теоретико-методологічні основи феномену дитинства», «Дослідження феномену дитинства як соціального явища», «Дитинство в умовах сучасної вітчизняної освіти дітей раннього й дошкільного віку». У другому змістовому модулі «Соціалізація дітей раннього й дошкільного віку» було об'єднано теми «Законодавчо-нормативні засади соціалізації дітей раннього й дошкільного віку», «Теоретико-методологічні засади соціалізації дітей раннього й дошкільного віку», «Виховання як механізм соціалізації дитини», «Особливості соціалізації дітей раннього й дошкільного віку в різних умовах життєдіяльності».

До третього змістового модулю «Педагогічний супровід формування соціально-громадянської компетентності дітей раннього й дошкільного віку» увійшли такі теми як «Соціально-громадянська



компетентність дітей раннього й дошкільного віку: сучасний освітній вектор», «Формування первинних основ соціально-громадянської компетентності в дітей раннього віку», «Формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку в різних видах їх діяльності», «Патріотичне виховання як складова формування соціально-громадянської компетентності дітей раннього й дошкільного віку», «Готовність фахівців дошкільної освіти до формування соціально-громадянської компетентності в дітей раннього й дошкільного віку».

У змістовому наповненні першого модуля увага приділяється визначенню сутності феномену «дитинство» в різних наукових галузях (філософських, історичних, етнографічних, культурологічних, психологічних, педагогічних, літературознавчих); окремим характеристикам означеного феномену; історії усвідомлення дитинства як особливого соціокультурного явища; віковим межам дитинства як змінному продукту історії; історії періодизація дитинства.

За аналізом різних наукових підходів дитинство розглядається як постійно поновлювана сукупність індивідів, що перебувають на особливій стадії життєвого циклу – від народження до повноліття, й одночасно, як динамічне соціальне явище, що будується на особливих суспільних зв'язках і стосунках, спрямованість яких визначається поступовою зміною статусу дитини як об'єкта виховання й одночасно як суб'єкта громадського життя. Дитинство характеризується як динамічне соціальне утворення в межах вікового періоду від народження до повноліття, що має специфічні ознаки, власну субкультуру та будується на особливих соціальних зв'язках і стосунках [2].

Аналіз філософських, культурологічних, історичних, психологічних, педагогічних джерел з проблеми дитинства дозволив окреслити його



MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

специфічні риси: дитинство – період життя людини, в якому закладаються основи її активності, особистісні властивості, цінності, що визначають якість майбутнього життя; це період, коли людина найбільш вразлива, незахищена від впливів навколишнього середовища, соціального, психологічного й фізичного насильства; на всіх етапах існування дитинство характеризується постійною орієнтацією на дорослий світ, потребою бути залученим до соціуму, взаємодіяти з ним; дитинство – виражена в діях і мовленні сукупність об'єктів, подій, процесів, соціальних інституцій і соціальних практик; ця сукупність формується й підтримується суспільством, а також постійно відновлюється в процесі життєдіяльності дітей, які освоюють соціальні уявлення та інтегруються в соціум [2].

У першому модулі також висвітлюються питання, що стосуються характеристики психолого-педагогічних досліджень як підґрунтя сучасних технологій соціально-громадянського виховання, розвитку дітей раннього й дошкільного віку; особливостей формування розвиненого дитинства в умовах сучасної системи дошкільної освіти; лідерства як актуальної проблеми соціалізації дітей дошкільного віку; соціалізації дітей з особливими потребами; булінгу як соціального явища в галузі дошкільної освіти.

Реалізація змісту другого модуля програми спрямована на отримання, вдосконалення досвіду студентів стосовно прав, свобод та обов'язків людини й громадянина в межах Конституції України; державної політики щодо соціалізації дітей в освітній галузі; соціалізації дітей раннього й дошкільного віку за Державним стандартом дошкільної освіти (2021) [6]; соціального компоненту професійного стандарту вихователя закладу дошкільної освіти та стандартів вищої освіти України (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, 20219; другий (магістерський) рівень вищої освіти, 2020).



Також для засвоєння студентам пропонуються питання, що стосуються мети, значення, сутності, педагогічного супроводу соціалізації та адаптації дітей раннього й дошкільного віку до соціального довкілля. У межах теми «Особливості соціалізації дітей раннього й дошкільного віку в різних умовах життєдіяльності» висвітлюються сутність поняття «соціальне середовище», його значення для соціалізації дитини; психолого-педагогічні механізми сімейно-родинної соціалізації дітей; стилі сімейної соціалізації, її недоліки. Розкриваються особливості освітньої діяльності закладу дошкільної освіти як одного з інституцій соціалізації дитини та дитячого співтовариства як умови її ефективної соціалізації. Характеризується процес соціалізації дітей у взаємодії закладу дошкільної освіти з різними соціальними інституціями та в умовах суспільно-політичної кризи, воєнного стану української держави.

Змістове поле третього модуля програми включає характеристику сутності поняття «соціально-громадянська компетентність дітей раннього й дошкільного віку», її компонентів, окреслення актуальності її формування на засадах Державного стандарту дошкільної освіти (2021) [6], комплексних та парціальних освітніх програм для дітей раннього й дошкільного віку як основи формування їх соціально-громадянської компетентності; висвітлення історії розвитку ідеї формування в дітей їх соціально-громадянської компетентності, етапів та особливостей її формування, зокрема в умовах воєнного стану української держави.

Особлива увага у змісті третього модуля приділяється психолого-педагогічному супроводу формування соціально-громадянської компетентності дітей в різних видах життєдіяльності (ігровій, комунікативній, здоров'язбережувальній, художньо-естетичній, пошуково-дослідницькій тощо) та освітній взаємодії педагогів закладів дошкільної освіти з батьками вихованців.



MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

Одними із основних питань у межах означеного модуля, безумовно, виявилися такі, що торкаються мети, завдань, змісту, педагогічного супроводу патріотичного виховання дітей в межах різних вікових періодів дитинства. Тож увага фокусується на визначенні сутності патріотизму, якості особистості, методиці діагностики та показниках розвитку в дітей означеної якості, вікових особливостях розвитку дітей раннього й дошкільного віку як умови їх ефективного патріотичного виховання, особливостях патріотичного виховання дітей в умовах воєнного стану України.

Готовність фахівців дошкільної освіти до формування соціально-громадянської компетентності в дітей раннього й дошкільного віку, як складової їх професійної компетентності, була останнім змістовим компонентом третього модуля програми, в якому приділялась увага актуальності та сутності означеної готовності в сукупності її компонентів (ціннісно-мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, емоційного, особистісного); аналізу стандартів вищої освіти України (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, 2019; другий (магістерський) рівень вищої освіти, 2020) та професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021) як основи становлення готовності фахівців дошкільної освіти до формування соціально-громадянської компетентності дітей; законодавчо-нормативному забезпеченню, особливостям організації освітнього процесу з підготовки вихователів в закладах фахової передвищої та вищої освіти в період воєнного стану.

Означений вище зміст робочої програми навчальної дисципліни «Дитина в соціумі» впроваджувався протягом другого семестру 2023-2024 навчального року в освітній процес закладу вищої педагогічної освіти.

На засадах того, що в сучасній психолого-педагогічній науці й освітній практиці активні та інтерактивні форми й методи навчання, засновані на



діяльному й діалоговому пізнанні, визнаються одними з найактуальніших, зумовлюючи ефективність результатів навчальної діяльності, у процесі лекцій, семінарських та практичних занять ми використовували саме такі форми та методи навчання. Використовуючи проблемні лекції в освітньому процесі ми виходили з того, що проблемна лекція – це лекційна форма, в якій процес пізнання студентів наближається до пошукової, дослідницької діяльності. Тож намагалися не стільки передати інформацію, скільки залучати майбутніх вихователів до об'єктивних протиріч соціально-громадянського виховання й розвитку дітей та способів їх вирішення, основуєчись на тому, що логіка проблемної лекції є принципово відмінною від логіки лекції інформаційної [5].

Так, у процесі експериментального навчання застосовувалися: лекція-бесіда «Виховання як механізм соціалізації дитини»; лекція-дискусія «Дитинство в умовах сучасної вітчизняної освіти дітей раннього й дошкільного віку»; лекція з використанням елементів «мозкового штурму» – «Формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку в різних видах їх діяльності»; лекція з аналізом та обговоренням конкретних ситуацій з реальної педагогічної практики «Патріотичне виховання як складова формування соціально-громадянської компетентності дітей раннього й дошкільного віку»; лекція «прес-конференція» – «Готовність фахівців дошкільної освіти до формування соціально-громадянської компетентності в дітей раннього й дошкільного віку» із залученням спеціалістів (викладачі закладу вищої освіти) з проблеми, яка вивчається.

У процесі проведення семінарських занять ми враховували положення про те, що психічний розвиток особистості, за визначенням Г. Костюка [4] не зводиться до засвоєння та інтеріоризації зовнішніх стосунків. Він включає подальшу переробку засвоєного, його систематизацію, що призводить до цілісних змін особистості, виникнення нових імпульсів до діяльності, нових



MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

її структур, нової її екстеріоризації. З цього погляду семінарські заняття ми розглядали як такі, під час підготовки та участі в яких продовжується поглиблення певних знань студентів. Тож вони набувають не суто емпіричної значущості, а теоретико-методологічної.

При цьому ми враховували, що пріоритетним предметом упровадження науки в практику діяльності майбутніх вихователів шляхом проведення проблемних лекцій, семінарських занять є професійно необхідні знання (теоретичні, методичні, прикладні). Практичні ж заняття сприяють активізації та інтенсифікації процесу засвоєння знань, формуванню, вдосконаленню умінь, що є необхідним у професійній практичній діяльності майбутніх вихователів [3].

Використовуючи практичні заняття в процесі формувального експерименту, ми дотримувалися позиції Н. Коломінського [3] щодо необхідності актуалізації таких основних умов підвищення їх ефективності: поєднаність спеціально розроблених моделей діяльності зі спонтанними рішеннями студентів; зв'язок матеріалу практичного заняття з матеріалом лекції (семінару); значущість проблем, які вирішуються на занятті, для особистісного й професійного розвитку вихователів; індивідуалізація завдань; усвідомлення та самоаналіз студентами структури й результатів заняття; поопераційний контроль і корекція в ситуаціях, які є відображенням реальної професійної освітньої діяльності; створення атмосфери невимушеності, суб'єкт-суб'єктного діалогу тощо.

В експериментальній навчальній діяльності застосовувалися різні активні та інтерактивні форми проведення семінарських та практичних занять: робота в парах, ротаційні (змінювані трійки); робота в малих групах; обговорення педагогічної проблеми в загальному колі; «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Ажурна пилка», «Кейс_метод», рольова гра, «Громадські слухання» тощо.



При визначенні змісту семінарських та практичних занять враховувались рекомендації програми підвищення кваліфікації педагогів закладів дошкільної та загальної середньої освіти «Благополуччя дітей та педагогів: дієві інструменти і практики психосоціальної підтримки» (розробники: Рена Дейтц, професорка університету Нью-Йорка; Ешлі Неміро, виконавча директорка the MHPSS Collaborative, Королівство Данія) [1]. Мета програми: забезпечення неперервного професійного розвитку педагогів закладів дошкільної освіти, початкової та базової школи з питань психосоціальної підтримки дітей, їхнього благополуччя в закладі освіти в умовах надзвичайних ситуацій.

Так, у межах деяких семінарських та практичних занять ми визначали такий міст практичних завдань: скласти «Квітку благополуччя дітей» за програмою «Благополуччя дітей і педагогів: дієві інструменти та практики психосоціальної підтримки» (The LEGO Foundation/ The MHPSS Collaborative); скласти структурно-змістову інтелектуальну карту у форматі Mindmap способів забезпечення, підтримки психічного здоров'я та психологічного благополуччя дітей раннього й дошкільного віку за прикладом програми «Благополуччя дітей і педагогів: дієві інструменти та практики психосоціальної підтримки» (The LEGO Foundation/ The MHPSS Collaborative); розробити структурно-змістову модель забезпечення, підтримки благополуччя дітей раннього й дошкільного віку на засадах шести практик програми «Благополуччя дітей і педагогів: дієві інструменти та практики психосоціальної підтримки» (The LEGO Foundation. The MHPSS Collaborative); розробити квітку благополуччя фахівців дошкільної освіти за програмою «Благополуччя дітей і педагогів: дієві інструменти та практики психосоціальної підтримки» (The LEGO Foundation/ The MHPSS Collaborative).



MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

У кінці навчального семестру після закінчення вивчення дисципліни «Дитина в соціумі» було проведено діагностику рівня розвитку здатності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування соціально-громадянської компетентності дітей раннього та дошкільного віку. Якісний і кількісний аналіз результатів контрольного етапу експерименту засвідчив зростання рівня розвитку досліджуваної здатності та дозволив зробити висновок про ефективність запропонованої експериментально-педагогічної діяльності в умовах університетського навчання.

Висновки. Таким чином, в дослідженні визначено важливість проблеми становлення готовності майбутніх вихователів до формування соціально-громадянської компетентності дітей раннього та дошкільного віку. Окреслено теоретико-методичні засади досліджуваної проблеми. Висвітлено зміст спеціально розробленої робочої програми навчальної дисципліни «Дитина в соціумі» для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта першого (бакалаврського) освітнього рівня вищої освіти та особливості педагогічного супроводу формування досліджуваної готовності в умовах закладу вищої освіти. На основі якісного й кількісного аналізу результатів контрольного етапу експерименту доведено ефективність експериментально-педагогічної діяльності. Подальшого вивчення потребує педагогічний супровід формування досліджуваної готовності в майбутніх вихователів у галузі дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Дейтц Р., Неміро Е. Благополуччя дітей та педагогів: дієві інструменти і практики психосоціальної підтримки: програма підвищення кваліфікації педагогів закладів дошкільної та загальної середньої освіти. The LEGO Foundation/ The MHPSS Collaborative. 2023. 120 с.



2. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку : монографія / А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В. Гавриш та ін.; наук. ред. А.М. Богуш ; за заг. ред. Н.В. Гавриш. Луганськ: Альма-матер, 2006. 368 с.

3. Коломінський Н.Л. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект) : монографія. К. : МАУП, 2000. 286 с. Бібліогр.: С. 260 – 283.

4. Костюк Г. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. К. : Рад. шк., 1989. 608 с.

5. Пономаренко Т.О. Теорія і методика формування управлінської культури керівників дошкільної освіти: монографія. Суми : Вінниченко М.Д., 2017. 440 с

6. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція : наказ МОН № 33 від 12.01.2021 р. URL: <https://ezavdnz.mcfrr.ua/book?bid=37876> (дата звернення: 03.05.2024).

Vydavatel:

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.
se sídlem V Lázních 688, Jesenice 252 42
IČO 03562671 Česká republika

MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

Svazek XLIV mezinárodní kolektivní monografie

Podepsáno k tisku 10. červen 2024
Formát 60x90/8. Ofsetový papír a tisk
Headset Times New Roman.
Mysl. tisk. oblouk. 8.2. Náklad 100 kopií.